

Doğu Türkistan
Kızıl Muhtariyecü Reddeder

Mehmet Emin BUĞRA

İsa Yusuf ALPTEKİN

Son Havadis Matbaası
ANKARA - 1955

DOĞU TÜRKİSTAN TÜRKLERİ KOMÜNİSTLERİN İLÂN ETTİKLERİ MUHTARİYETİ REDDEDİYOR

(MUHTARİYETİN MAHİYETİ)

Komünist Çin hükûmeti, Doğu Türkistan'a muhtariyet verdiğini ilân etmiştir. Pekin radyosu ile yayınlanan bu ilânın metni şudur: "Çin hükûmeti Sinkiang eyaletine bugüne kadar imtiyazlı bir eyalet hükûmeti nizamını tatbik etmekte idi ve bu ise eyaleti dahilî bir muhtariyete götürecektir bir nizam idi. Sinkiang Eylül ayından itibaren dahilî muhtariyet vasfına haiz bir eyalet haline getirilmiştir. Bu kararı Sinkiang eyalet parlamentosu almış ve ebütün Çin'in en yüksek idare heyeti olan devlet meclisi tarafından tasvip edilmiştir." Bu ilân münasebetiyle Doğu Türkistan'ın merkezi olan Ürümqide tertibedilen toplantıda ilk söz alan bir hatip şöyle demiştir: "Ulu önderimiz Mao-Tse-Tungun sonsuz iltifatı ve büyük dostumuz Sovyetlerin plânı mucibince ülkemiz Sinkiang dahilî muhtariyet derecesine yükselmiştir." Bu ilândan hemen sonra Formosa'daki Milliyetçi Çin makamları kendi siyasî görüşlerini açıklıyarak şu beyanatta bulunmuşlardır: "Sinkiang eyaletine komünist Çin tarafından muhtariyet verilmesi Rusların Çin üzerindeki istilâ siyasetini gerçekleştirmeğe doğru yeni bir adımdır. Komünistler çok geçmeden Mançuriya'ya da muhtariyet verecekler ve bu suretle

Rus istilâsının kolaylaşması için bir adım daha atacaklardır.”

Komünist dünyasının matbuat ve radyoları, güya Doğu Türkistan halkının uzun yıllardanberi elde etmek için yüzbinlerce canlarını kurban verdikleri hürriyete kavuşmuş olduğunu mâhut komünist propaganda diliyle haykırmağa başlamış bulunmaktadır.

Hür dünya matbuatı ise Milliyetçi Çin makamlarının verdikleri beyanata uygun bir şekilde neşriyatta bulunmaktadır. Meselâ: New York Harald Tribune gazetesinin bu mevzuda neşretmiş olduğu uzun bir makalesinde ezcümle şunları yazmıştır: “Çin üzerinde Rus kontrolunun zayıflıyacağına dair Batının ümitleri Uzak Doğudan gelmekte olan havadisler ile suya düşmektedir. Doğu Türkistan’a kızıl Çin’in muhtariyet vermesi ve Çin’in sınaî ve iktisadî merkezi olan Mançuriya’da git-tikçe artmakta olan Rus tesiri bu konudaki önemli inkişaflardanır. Bu ise Sovyet fabrikalarından gelen jet uçakları, uçaksavar toplar ve diğer askerî malzemelerin kızıl Çin’e nelere mal olduğunu göstermektedir.” Makalenin sonuna doğru şöyle bir yorum vardır: “Doğu Türkistan’a verilen muhtariyet, doğrusunu söylersek Doğu Türkistan’ın büsbütün Sovyet boyunduruğu altına alınması ve aynı zamanda da Mao’un hâkimiyet iddiasını sözde kabul etmek demektir. Sovyetler Dış Moğolistan’da da aynı siyaseti tâkibetmişlerdi. Nazarî olarak müstakil olan Dış Moğolistan bugün tam mânasıyla le Kremlin boyunduruğu altındadır. Doğu Türkistan’ın kahir ekseriyetini Müslümanlar teşkil etmektedir. Bunlar kızıl Çin ve yardımcısı Rus ordularına karşı 1951’in sonuna kadar çetin savaşlar yapmaktaydılar.”

İşaret ettiğimiz bu konudaki yorumlardan komü-

nist yorumlarının bir hakikatı ifade etmekten tamamiyle uzak olan komünist yalan propagandalarından başka bir şey olmadığı herkesçe aşikârdır. Binaenaleyh ona karşı bir şey yazmakla kendimizi meşgul etmeğe değmez. Fakat şurasını belirtmek lâzımdır ki bu mevzudaki kızıl Çin ve kızıl Rus yayınlarında sinsi bir mücadeleye göze çarpmaktadır. Şöyleki kızıl Çin'in resmî ilânında olduğu gibi bütün yayınlarında Çin zihniyeti çerçevesi içinde bir muhtariyetten bahsedilmektedir. Yâni kızıl Çin, Doğu Türkistan'ın yine bir Çin eyaleti vasfını muhafaza etmekte ve Rusların esaretinde olan milletler için sözde tanınmış olan "millî muhtariyet" vasfını Doğu Türkistan için kabul etmekten ciddiyetle kaçınmaktadır ve dahilî muhtariyetli bir Çin eyaleti demektedir. Diğer taraftan kızıl Çin, yerli ahalinin kullandıkları millî ad olan "Doğu Türkistan" adını veya hut Rusların bu memlekete takmak istedikleri "Uyguristan" adını kabul etmiyerek Çinlilerin burasının bir Çin eyaleti olduğu iddiasını yürütmek maksadıyla takmış oldukları "Sinkiang" adını kullanmakta ısrar etmektedir.

Sovyet Rus yayınları ise bu muhtariyetin Rus esareti altında bulunan gayrirus milletler için sözde tanınmış olan millî cumhuriyet dereceleri ile aynı seviyede bir siyasî mevki olduğunu tebarüz ettirmektedirler. Memleketin adına gelince Taşkent ve Alma Ata radyoları Sinkiang adını tamamiyle terk ederek Uyguristan adını takmış bulunmaktadırlar.

Kızıl Çin ile Rus arasındaki bu âhenksizlik sadece bir görüş farkından ibaret olmayıp Doğu Türkistan'ı yutmak için 1871 de başlamış olan Rus-Çin mücadelesinin devamından başka bir şey değildir. Bu mücadele iki

devletin siyasî durumlarında vukubulan değişikliklere göre bâzan açık ve bâzan kapalı olarak cereyan etmiş ve bu iki devletin rejimlerinin değişmesine rağmen bu mücadele devam edegelmiştir. Doğu Türkistan'ın komünist Çinin eline geçmesi önce Ruslara büyük bir ümit vermişti, fakat Ruslar sonradan bu ümitlerinde yanlış olduklarını anladılar ve milliyetçi Çinden daha inatçı ve tehlikeli bir muhalifle karşı karşıya olduklarının farkına vardılar. Bunun için Ruslar Doğu Türkistan hakkındaki plânlarını bu inatçı peykinden gizlemeye ve Rus taraftarı gurupun liderleri olan Ahmet Kasım, Abdülkerim Abbasof, İshak bey ve Delil Hanları öldürmek suretiyle kızıl Çini tatmin etmeye lüzum hissettiler. Fakat mücadele durmuş değildi, bilâkis aşağıda görüleceği veçhile başka taktiklerle daha da şiddetlenmiş idi.

Komünist Çin ordusu Doğu Türkistan'a girer girmez memleketin her tarafında müthiş ayaklanmalar vukubuldu. Kızıl Çin ordusu bu ayaklanmalar karşısında müşkül bir duruma düşünce Rus ordusu yardım bahanesi ile motorize Rus tümenlerini memlekete soktu ve ayaklanmalar kanlı çarpışmalarla bastırıldıktan sonra Rus tümenleri memleketin şimal vilâyetlerinde ve Çin hududu üzerindeki Kumul vilâyetinde ve diğer stratejik bölgelerde yerleştirildi. Bununla da kalmayıp Ruslar "yerli beşinci kolardı" namı altında neferleri yerli Türklerden ve subayları Ruslardan müteşekkil olan bir ordu kurarak bunları kızıl Çin ordusunun karşısına diktiler. 14 Şubat 1950 de Moskova'da imzalanan Rus-Kızıl Çin anlaşması mucibince Ruslar Doğu Türkistan'ın bütün petrol, uranium ve kıymetli mcdenlerine el koydular. İli, Altay ve Ürümqi vilüyetlerinde ve

Teklemakan çölünün içerisinde şehir büyüklüğünde atom fabrikaları ve laboratuvarları inşa ettiler. Ruslar, Teklemakan çölünü atom bombasının tecrübegâhı haline getirdiler, bu çöl şimdi ikinci Nevada çölü vazifesini görmektedir.

Kızıl Çin, bu Rus faaliyetine karşı Çin'den Doğu Türkistan'a muhacir sevketmeğe başladı. Bu hareket denhal Rus itirazlarıyla karşılaşınca kızıl Çin açıkça muhacir-adiyle olmayıp Doğu Türkistan'daki Çinli askerlerin aileleri ve savaşta ölenlerin aileleri adı altında çok az bir müddet içinde 500 000 kadar çinli getirdi. Bundan başka Rusya ve Çindeki hububat kıtlığına çare görmek bahanesiyle 1953 denberi "askerî ziraat birlikleri" adı altında 900 000 den fazla çinli getirdi ve bunlara silâh dağıtarak bütün şehir ve köylerde ahalinin evlerinde yerleştirdi ve ehalinin arazisini de onlara verdi. Kızıl-Çin böylece mevkiini takviye ettikten sonra Rusların kurmuş oldukları beşinci kolordunun yerli nefelerini dağıttı ve Doğu Türkistan'da yayılmış olan Rus tabiiyetindeki ajan ve tahrikçilerin bir kısmını hudut dışı etti.

Y E N İ B İ R T A K T İ K

Rus ile onun peyki kızıl Çin'in mücadelesi böylece sürüp giderken şimdi bu mücadelenin yeni bir safhaya intikal ettiğini görüyoruz ve bu da Doğu Türkistan için ne mahiyette olursa olsun bir muhtariyet ilân etmekten ibarettir. Bunu Rus pilânının galebe çalmasıyla tefsir edebiliriz. Çünkü evvelki mücadele tarzı Ruslara karşı büyük bir engel ortaya çıkarmıştır. Bu durum karşısında Ruslar taktik değiştirmek ihtiyacını duymuştur ve komünist rejiminin millî meselelerin halli ismini ver-

mek suretiyle kukla millî teşekküller yaratmak prensi-
bini yerine getirmeğe kızıl Çin'i kandınmıştır ve Doğu
Türkistan'ın muhtariyetini ilân ettirmiştir. Bu taktik
sâyesinde Rusların hiç şüphesiz ki şu pilânı gözönünde
tuttukları muhakkaktır: Doğu Türkistan'ın dahilî ida-
re işlerini Çinlilerin ellerinden alarak Rusyada yetiştii-
rilmiş olan Doğu Türkistanlı gençlerin ve Batı Türkis-
tan'dan gizlice Doğu Türkistan'a sokmuş oldukları Rus
adamlarının ellerine vermek ve bu yol ile Doğu Türkis-
tan'ı Batı Türkistan'daki Sovyet cumhuriyetlerinin bi-
ri haline getirmek. Ürümçide konuşan sözcü de bu Rus
pilânından bahsetmeyi unutmamıştır. Fakat yukarıda
belirttiğimiz veçhile Kızıl Çin bu Rus Pilânının tatbiki-
ne mâni olmak için elinden gelen bütün tedbirleri al-
mış gibi görünüyor.

Demek oluyorki bu iki devlet, stratejik ve iktisadî
bakımdan son derece ehemmiyetli olan bu memleket
yüzünden, ideoloji birliği ve hâkimlik ve peyklük ve sai-
re münasebetlerini unutarak mücadele etmektedirler ve
bir parça yağlı et yüzünden dalaşmakta olan iki aç kö-
pekten hiç bir farkları yoktur. Bunlardan biri veyahut
her ikisi ölünceye kadar dalaşacaklardır.

Gasıplar dalaşa dursunlar, memleketin hakikî sa-
hibi olan sekiz milyon Türkün sözünü dinlemek daha
faydalı olacaktır.

DOĞU TÜRKİSTANIN HAKİKÎ SAHİPLERİNİN SÖZÜ

Doğu Türkistan bir Türk memleketidir. Çünkü o
memlekette yaşayan halkın % 97 sini Türkler teşkil et-
mektedirler ve tarihin başlangıcından beri onlar bu

memleketin hakikî sahibidirler.

Doğu Türkistan Türkleri, tarih boyunca hürriyet yolunda canla ve başla mücadele etmekten hiç bir zaman çekinmemişler ve bu mücadeleleri sâyesinde sayıca ve kuvvetçe kendilerinden çok üstün olan düşmanlarına karşı koyabilmişler ve tarihî çağlarının yüzde sekseninde hür ve müstakil halde yaşayabilmişlerdir. Büyük kuvvetleriyle saldıran düşmanların bu milletin hürriyetini gasbetmiş oldukları zamanlarda bu millet, çetin mücadeleye devam etmiş ve hürriyetini yeniden elde etmiştir ve bu mukaddes gaye yolunda yüzbinlerce canlarını seve seve kurban eylemiştir. 1759 da vukubulan Çin istilâsından beri bugüne kadar Doğu Türkistan Türkleri bu istilâyaya karşı 46 defa silâha sarılmışlardır ve üç defasında istiklâllerini elde etmişler, bir defasında 17 yıl, bir defasında iki yıl ve bir defasında üç yıl müstakil yaşamışlardır. Yâni bu 195 yılın her dört yılına mukabil bir kanlı savaş tarihimize kaydedilmiştir.

1931 den buyana cereyan eden kanlı hadiseler Doğu Türkistanlıların kurtuluş savaşlarının en kanlı ve en feci safhalarını teşkil etmektedir. Çünkü bu devrede Doğu Türkistanlıların karşısında yalnız Çin olmayıp Kızıl Ruslar da bütün kasveti ve zulümleriyle bu hürriyet âşığı milletin karşısına dikilmektedirler. Bu devre içinde Doğu Türkistan Türkleri bir kaç defa Çin kuvvetlerini yenmiştir. Fakat Ruslar bu memleketin hürriyet ve istiklâlinin kendi siyasî ihtiraslarına engel olmasından ve Rus istilâsı altındaki Türk topluluklarının hürriyet mücadelelerine kuvvet vermesinden korktukları için Çin kuvvetlerine yardım perdesi altında uçaklarıyla ve motorize tümenleriyle bu millete saldır-

dılar ve yüzbinlerce ahaliyi kırdılar.

Doğu Türkistan milleti hâlâ kurtuluş mücadelesine devam etmektedir ve edecektir ve tam mânasiyle hür ve müstakil oluncaya kadar mümkün olan her vasıtaya baş vurarak çarpışacaktır.

Doğu Türkistan Türklerinin binlerce sahifeyi dolduran hürriyet mücadelelerini bu bir kaç satırın içine sıkıştırarak sayın okuyuculara arzetmiş bulunuyoruz. Böyle bir hürriyet idealine candan sarılmış olan bir millet, Kızıl Rus ve Kızıl Çin gibi amansız düşmanlarının yalandan sırf propaganda maksadiyle verdikleri bu kuklalık pâyesini katiyen kabul etmeyecektir ve hiç bir siyasî değişiklik gösterisine hiç bir zaman aldanmayacaktır. Çünkü ne şekilde olursa olsun kızıl Çin ve kızıl Rus tahakkümünün altında olmanın iç yüzünün ve âkibetinin ne olduğunu Doğu Türkistan milleti çok iyi bilmektedir.

Doğu Türkistan milletinin yegâne gayesinin tam mânasiyle hürriyet ve istiklâl olduğunu ve kızıl Rus ile onun peyki kızıl Çinin kendi aralarındaki siyasî tartışmanın yeni bir manzarası olan sözde muhtariyet ilânının bu memleketin hakikî sahipleri olan halkı katiyen ilgilendirmediğini sekiz milyon Türk ahalinin namına hür dünya milletlerine saygılarımızla ilân ve arz ederiz.

1 Kasım 1955

Mehmet Emin Buğra
İsa Yusuf Alptekin

1950

TAKSİMİ VE İZLENİMLERİ

1950

Komünist Hükümetlerin
Türkiye'ye Etkisi

1950

MEHMET EMİN BUĞRA

TAŞKENT KONFERANSININ
İÇYÜZÜ

v e

Komünist Memleketlerdeki
Yazarların Durumu

Ayyıldız Matbaası 1959 — Ankara

İÇİNDEKİLER

TAŞKENT KONFERANSININ İÇYÜZÜ

1. *Konferans nasıl doğdu?*
2. *Konferansın cereyanı*
3. *Konferansın hakikî çehresi*

KOMÜNİST MEMLEKLERDEKİ YAZARLARIN DURUMU

1. *Umumî durum*
2. *Sovyet Rusya'da yazarlar*
3. *Komünist Çin'de yazarlar*

SOVYET RUSYADA YAZARLARIN İSYANI

1. *İsyanın başlaması ve ilerlemesi*
2. *İsyana karşı tedbir*
3. *Âsi yazarların susma komplosu*
4. *Şepilof'un kurban gitmesi*
5. *Son âsi : Boris Pasternak*

KITAP YAKMA SIYASETLERİ

KOMUNIST
EMRI
Pasternak
kovulsun
1958

NAZI
EMRI
Kitaplar
yakilsin
1933

TAŞKENT KONFERANSININ İÇYÜZÜ

1. Konferans nasıl doğdu?

Sovyet Rusya'nın Asya ve Afrika'ya nüfuz etme siyaseti, Bandung Konferansından sonra yeni bir safhaya girmişti. Asya ve Afrikalılara has olan bu konferansa bir Avrupa devleti olan Sovyet Rusya iştirâk edememişti, fakat konferans kararlarının, bâzı Asya ve Afrika devletleri ve milletleri tarafından büyük bir taassupla benimsendiğini gören Sovyet Rusya bu kararların avukatlığını yapmak suretiyle adı geçen devletlerle işbirliği teşebbüsüne başladı.

Nihayet 1957 nin sonuna doğru Asya - Afrika Milletleri Dayanışma Konferansı adı altında bir toplantının Kahire'de açılması meselesi ortaya çıkarıldı. Bu konferansın hazırlık komitesine Sovyet sömürgesi olan Batı Türkistan namına birkaç kişi katıldı. Sovyet Rusya bu komitede ve onu tâkibedecek olan konferansta sevk ve idareyi kendi eline almak kararında idi. Fakat ilk merhalede bunu açığa vurmamak ve Hintli Enob Sing, Mısırlı Yusuf Sibaî ve Halid Muhyiddin gibi komünistten ziyade komünistçi olan şahısları sözcü olarak ortaya çıkarmayı daha uygun buldu. Adı geçen şahısların ileri sürdükleri yersiz polemikler yüzünden Türkiye, İran ve Pakistan başta olmak üzere bir çok milletler bu konferansın son derece seviyesiz olacağı kanaatine vararak iştiraktan vazgeçtiler. Rus ve Çin istilası altındaki Türk memleketlerini temsilen konfransa iştirâk etmek isteyen bizlerin (Sait Şamii) ile beni talebimizin müzakere edildiği üç oturumda Rus mümessilleri ağızlarını açmamakla beraber adı geçen şahısları karga gibi öttürdüler. Endonezya ve Kamboçya delegelerinden başka herkes aleyhimize oy verdi.

Netice olarak konfransa Sovyet Rusya ile Komünist Çin'in istedikleri kimseler dâvet edildi. Sovyet Rusya, sözde Türkistan'lı Şerif Reşidof'un ve hakikata ise Kremlin adamlarından Sefranof'un başkanlığı altında kalabalık bir heyetle iştirak etti. Konfrans birçok Arap liderlerinin dedikleri gibi tam mânasiyle bir komünist konferansı» mahiyetinde başladı ve öyle sona erdi.

Asya-Afrika Milletleri Dayanışma Konferansında istediği şekilde hareket etmeyi tecrübe eden Sovyet Rusya, kendi lehine birçok insanları Asya - Afrika namına oyun oynatabileceğini anlamış oldu. Bundan sonradır ki Sovyet Rusya açık olarak kendi idaresi altında bir konferans sahnesi açmak kararını verdi ve Batı Türkistan'ın en büyük şehri olan Taşkent'te «Asya - Afrika Yazarlar Konferansı» adı altında bir konferansı kendisinin istediği şekilde akdettirdi.

2. Konferansın cereyanı

Taşkent Konferansına hazırlık komitesi birçok memleketlerden gelmiş olan delegelerin iştirâki ile Eylülün son günü ve Ekimin ilk gününde Taşkent'te toplanmıştır. Fakat asıl hazırlık bundan birkaç gün önce Moskova'da yapılmıştı ve dâvetiye ve saire hazırlık işleri orada kararlaştırılmış bulunuyordu. Moskova toplantısı sonunda Reşidof şu beyanatta bulunmuştur : «Yazarlar Konferansından güdülen gayelerden biri, milletlerarası gerginliği izale etmek, milletlerarası karşılıklı dostluk havası yaratmak ve karşılıklı işbirliğinin yolunu aramaktır» (Tas Ajansı 29 Eylül 1958). Halbuki konferansın havası aşağıda görüleceği veçhile bu beyanatın tam aksine olarak cereyan etmiştir.

Konferans münasebetiyle Taşkent şehri son derece süslenmiş ve yerli ahali de örnek olacak derecede misafirperverlik göstermek için dikkatle hazırlanmıştı.

Konferans, 7 ve 13 Ekim arasında toplanmıştır. 30 Asya ve Afrika memleketinden 185 delege iştirâk etmiştir. Ayrıca 160 kişi misafir sıfatıyla hazır bulunmuştur (Tas Ajansı).

Bu misafirler Avrupalı komünistler ve Batılı gazetecilerden ibaretti. Bu konferansa Özbekistan Cumhurreisi Şerif Reşidof başkanlık etmiştir. Görülüyor ki Konferansa başkanlık etmek için Türkistanlı bir yazar gösterilmeyip Reşidof gibi bir partisinin bu makama getirilmiş olması şayanı dikkat bir olaydır.

Konferans gündeminin ilk maddesi olan «Millî ilerleme ve istiklâl konusu»nda ve sömürgeciliğe karşı mücadelede Asya ve Afrika edebiyatının rolü» okununca Batı sömürgeciliğine karşı mütad klişeleşmiş konuşmalar geniş ölçüde yapılmıştır. Birkaç Asyalı ve Afrikalı delege, sömürgecilik idareleri tarafından boğulmuş veya bozul-

muş olan eski ve şanlı millî kültürlerinden bahsetmişlerdir. Fakat bu da yine sömürgeciliğe karşı hücum etmek için bir siyasî vesile teşkil etmekten daha ileriye gidememiş ve adı geçen kültürlerin yeniden canlandırılmasının çarelerini araştırmak gibi müsbet fikir ortaya atan hiçbir kimse görülmemiştir.

Taşkent'teki Sovyet ev sahiplerinin başlıca vazifelerinden biri de Sovyet Rusyanın muhtelif bölgelerindeki göstermelik numaraları teşhir etmek olmuştur. 10 Ekim Cuma günü Taşkent Câmisinde Müftü Ziyaeddin Babahanof'un imamlığı ile Cuma namazı kılınmıştır. Namazdaⁿ sonra bu gösteriye inanmış olan Sudan baş delegesi «Din inançlarına karşı Sovyetlerin baskı yaptıklarına dair şayiaların yalan olduğunu ima eden» bir konuşma yapmıştır (*The Interpreter*, Kasım 1958 nüshası).

Bu Sudanlı delege zannediyorum ki 1958 Şubatında Hartum'da yaptığımız basın toplantısında komünistleri müdafaa gayretkeşliği gösterenⁿ üç gazetecinin biri olsa gerek. Sudanlı delege, Sovyet Rusya'da dini kökünden yok etmek için başvurulan çareleri ve kendisi gibi dışardan gelen müslümanları aldatmak için alınan mahsus tedbirleri böyle kısa ve sıkı bir göz hapsi altıⁿda yapılmış olan ziyaretler ile anlıyamıyacağının farkında bile değildir.

Dini imha için komünist idaresi tarafından alınan vahşiyane tedbirlerin çoğunun neticesiz kalmasına rağmen hâlâ devam etmektedir. Nauka-i Jizn (Fen ve Hayat) dergisinin Eylül 1958 de çıkan 9. sayısında şöyle denilmektedir: «Müslümanlığın dinî hükümleri ve esasları, bir Sovyet adamı için yegâne doğru yol olan Marksizm ve Leninizm ile tamamiyle zıt şeylerdir ve bizim bütün realitelerimize karşı baltalayıcı bir unsurdur ve aynı zamanda bizim ilerlememize mâni teşkil eder. Müslümanların bu yanlışlıklarını açıklamak Allahsızlar Cemiyetinin vazifesidir.»

12 Ekim günü konferansa ara verilmiş ve delegeler Taşkent civarındaki Stalin Kollektif Çiftliğine ve film stüdyolarına götürülmüşlerdir. 14 Ekim günü Çin, Dış Moğolistan ve Hindistan delegeleri Kazakistan'da bâzı yerleri gezdirilmek için Almaata'ya götürülmüşlerdir. Nihayet delegasyonlardanⁿ seçilmiş olan kalabalık bir grup Moskova'ya gitmiştir ve şerefine Kremlin'de bir resmi kabul tertip edilmiştir. Bu kabul resminde Huruşçef bir nutuk çekmiş ve ezcümle «Yüz kızartıcı emperyalizm ve sömürgeciliğin tahakküm zincirlerine karşı Asyalı ve Afrikalı yazarların oynadıkları rolü çok mühimdir» demiştir.

Paris'te müntesir Le Monde gazetesinin 16 Ekim 1958 tarihli sayısına göre Komünist Çin ve diğer bâzı memleketlerin delegelerinin bir kaç mevzu üzerinde yaptıkları müfrit konuşmalara karşı Hindistan delegeleri itirazda bulunmuş ve aynı zamanda konferan-ça alınan kararların mülâyim bir uslûpta yazılmasında da rol oynamışlardır.

The Interpreter.in verdiği bilgiye göre Hindistan delegelerinden biri Asya - Afrika Yazarlar Daimî Sekreterliği'nin gelecekte bir siyasî büro hâline sokulacağından birçok yazarların endişe duymakta olduklarını açıklamıştır.

Taşkent Konferansı'nın Rus entrikasının tesiri altında kalacağını Hindistan önceden sezmiştir, bu cihetle bu konferansa gönderilecek delegelerinin Rusların oyunlarına gelmiyecek şahıslardan seçilmesi üzerinde hassasiyetle durmuştur ve bu konuda bâzı hadiseler de vukubulmuştur. Bu hususta Times of India gazetesinin 23 Eylül tarihli sayısında, şu haber vardır«Taşkent konfransına iştirak etmek için seçilen Hint delegasyonunun dört üyesi istifa etmiştir, istifa sebebi olarak delegelerin seçimini beğenmediklerini ve konferans sonunda ağır bir siyasî tarafgirlik baskısına mâruz bir dayimî sekreterliğin kurulacağını önceden sezdiklerini ileri sürmüşlerdir.

Yine aynı gazetenin 25 Eylül sayısında şu haber yayınlanmıştır» Taşkent konfransı için Hint delegelerini seçme işinde bir ihtilaf çıkmış ve bu yüzden Parlâmento üyelerinden olan üç kişi Hindistan hazırlama komitesinden çekilmiştir.

Le Mond gazetesinin bildirdiğine göre Konfransta alınan karar gereğince Kolombo (Seylan) da kurulacak olan Yazarlar Dayimî Sekreterliği ile Asya ve Afrika'nın diğer yerlerinde kurulacak olan mahallî teşeküllere iştirak konusu Taşkent'te ortaya atıldığı sırada Hint delegasyonu muvakkat olarak iştirak etmeyi kabul etmiştir.

Konfrans sonunda Pravda'nın 14 Ekim sayısında neşredilen nihai tebliğe göre ittifakla alınmış olan kararlar şunlardır : Asya - Afrika Yazarlarının daimî sekreterlik merkezi Seylanda olacaktır. Sekreterlik şu memleketlerin mümessilleri'nden teşekkül edecektir : Gana, Endonazyâ, Kamerun, Kızıl Çin, Birleşik Arap Cumhuriyeti, Sovyetler Birliği, Sudan, Seylan ve Japonya, Hindistan'a gelince Hint temsilcisinin Hindistan Edebiyat Akademisi tarafından seçilmesi tavsiye edilmiştir.

Konfransa ayrıca aşağıdaki konular da kararlaştırılmıştır: Biri Asya'da ve diğeri Afrika'da olmak üzere iki mahallî merkezin kurulması, üye memleketlerde mahallî komitelerin kurulması, Asya ve Afrika memleketlerinin menfaatlarını savunan bir basın-yayın bürosunun kurulması, bir gazete veya dergi basmak, bir milletlerarası mükâfat ve yardım fonu ihdas etmek.

Yazarlar Konfransının gelecek toplantısınıⁿ Kahiredeolması için Mısır tarafından verilen teklif kabul edilmiş ve 1960 ta toplanmağa karar verilmiştir.

Nihaî tebliğın ifade şekli nisbeteⁿ mutedildir, İmperyalizme karşı olan hücumlar her hangi muayyen bir bölgeye çevrilmiş değildir. Tebliğın bir fıkrasında «edebiyat ve sanat yaratıcılığın ancak hürriyet şartları altında mümkün olabileceği» beyan edilmiştir.

Şunu ibretle kaydetmeliyizki : bu tebliğden üç hafta sonra ortaya çıkan Boris Pasternak ve Nobel Edebiyat Mükâfatı hâdisesi Sovyet Rusya'nın, yazarlara karşı yapmakta olduğu baskının ne kadar ağır olduğunuⁿ dünyaya açıklamış bulunmaktadır.

Le Mond'a göre Kamboçya delegasyonu nihaî tebliği imzalamayı reddetmiş ve tebliğın taşıdığı siyasî mânanın kendi devletinin taraf-sızlık siyasetine aykırı olduğunu ileri sürmüştür.

Konfransın kapaⁿış celsesinde okunan «Dünya Yazarlarına Mü-racaat» başlıklı uzun beyannamede Batı emperyalizmine karşı uzun uzadıya hücum edilmiş ve bütün yazarlar sömürgeciliğe ve nükleer harbe karşı amansız bir mücadeleye dâvet edilmişlerdir.

3. Konfransın hakikî çehresi

Bu konferansın adı «Asya-Afrika Yazarlar Konferansı» olsa da iştirak edenlerin azlığı ve kalite itibariyle çoğununⁿ komünist kundakçılarından ibaret olması zaviyesinden mtalâa edecek olursak Asya ve Afrika milletleri için bu konfranstın hiç bir fayda çıkmadığı gibi Asya ve Afrika milletlerinin hürriyet ideallerının komünist istilacıların menfatı uğruna sui istimal edilmiş olduğunu açıkça görmekteyiz. Netekim konfransın ihtiva ettiği bütün çalışma, delegelerin zi-hinlerini Batıya karşı bir kin hissiyle doldurmak amacına doğru yöneltmiştir. Sovyet Rusya ve komünist Çin'in yıkıcı propagan-da metotlarını konfransa iştirak edenlere geniş ölçüde aşılama için çalışılmıştır. Asya ve Afrikalıların kendi dâvalarına ait müsbet siyasî konular ve Yazarlarca meslek bakımından en başta gelen ilim ve sanat gibi faydalı mevzular hiç ele alınmamıştır.

Bu hususta çok eⁿteresan bulduğum bir makaleden bir kaç pasajı sayın okuyuculara arz etmeyi faydalı buldum. Bu makale, Endonezya Parlâmentosu üyelerinden Bay Abdurrahman Ejibab tarafından yazılmış ve Cakarta'da çıkan NATIONAL PRESS DIGEST gazetesinin 9 Temmuz 1958 tarihli sayısında neşredilmiştir. Makale şöyle başlıyor: «Bir Asya - Afrika konferansının önümüzdeki günlerde Asya'lı veya Afrikalı olmıyan bir devlet tarafından organize edileceği ve onun toprağında akdedileceği duyulmaktadır. Bu ise Asya ve Afrika ruhunun kendi yolunu şaşırması demektir. Bilhassa Rusya gibi büyük sömürgelere sahip olan, soğuk harbin mesulu olan, Varşova Askerî Paktına bağlı bir blok tarafından başka bir blok'a karşı yürütülen mücadelenin idarecisi olan bir devlet tarafından böyle bir konferansın tertiplenmesi ve idare edilmesi her şeyden ziyade tehlikeli bir olaydır.

«Rusya, ister Çar Rusyası olsun ve ister Sovyet Birliği olsun Asya'nın yarısındaⁿ ibaret olan bir bölgeyi kendi sömürgesi yapan bir Avrupalı kuvvetten başka birşey değildir. Asya'nın ortasında bütün ahalisi müslüman olan Türkistan ile Kafkas memleketleri birer Rus sömürgeleri halindedirler. Ruslar hiç bir zaman Asyalı değildirler, Onlar, Orta Asya ve diğer Asya bölgelerini silâh kuvvetiyle istila eden sömürgecilerdir. Hollanda Endonezya'ya, Fransa Afrika ve Güneydoğu Asya'ya, İngilizler Güney Asya'ya nasıl girmişlerse Ruslar da Orta Asya'ya öyle girmişlerdir. Asya - Afrika namı altındaki konferansın akdedileceği yer olan Taşkent şehri tarihlerde tanıdığımız hürriyet ve ilim beşiği olan Türkistan'ın bir parçası olmayıp, Rus sömürgesi olan Özbekistan'ın merkezidir.

«Asya - Afrika namı altında bir konferansın organizasyon ve akdi işinin bir sömürge olan memlekete çekilip götürülmesi Asya ve Afrika hesabına apaçık bir gerileme olur, Asya ve Afrika milletlerinin yapmakta oldukları hürriyet inkılâplarını baltalıyan bir harekettir ve aynı zamanda Asya - Afrika namıⁿın temizliğini ve ismetini suiistimal etmekten başka bir şey değildir.»

Görülüyor ki Sayın Endonezya mebusunun bu konferanstan tam üç ay önce yazmış olduğu bu makalede peşin olarak yürütmüş olduğu haklı mütalâalar Taşkent Konferansında gözle görülmüş ve elle tutulmuş hakikatler olarak meydana çıkmıştır. Bilhassa bu konferansa iştirâk edenⁿ bir çok Asya ve Afrikalı delegelerin kendi hürriyet dâvalarını savunma yolunu büsbütün şaşırması ve farkın-

da olmıyarak Sömürgeci Rus ve Çin'in gizli maksatlarına âlet olmak yoluna sapmışlardır.

Şunu da unutmamalıyız ki: Asya ve Afrika'da hürriyet mücadelesi meydanına atılmış bulunan milletlerin çoğu Rus ve Komünist Çin'in her müstevlideⁿ yüzlerce defa zalim ve gaddar olduklarının farkına varmış olduklarına kaani bulunmaktayım. Bu gerçeği geçen yıl islâm memleketlerine yaptığım seyahat neticesi olarak edinmiş intibalarımaya dayanarak söyliyorum.

KOMÜNİST MEMLEKETLERDEKİ YAZARLARIN DURUMU

I. Umumi durum

İlim adamları, yazarlar ve sanatkârların hürriyetini inkâr etmek, komünizm ideolojisiⁿin ayrılmaz bir parçasıdır. Bu inkâr cinayetinin temeli Karl Marks tarafından atılmış ve Lenin tarafından bütün teferruatıyla formüle edilmiştir. Bunların halefleri olan o korkunç zalim Stalin, Mao Çe Tung ve diğer malûm müstebitler tarafından öyle feci şekillerle tatbik edilmiştir ki demirperde haricinde yaşayan iⁿsanlardan çoğunun hayallerine sığmaz.

Karl Marks demiştir ki «İnsanların fikri, onların yüksek bir varlık olduklarının belirtisi olan bir hususiyet olmayıp istihşalda kaydedilen artışa ve sosyal durumun inkişafına göre ayarlanan bir şeydir.» Marks, bu sözü ile insan fikrinin istiklâlini ve yüksekliğini inkâr etmiş ve onun sosyal engellerin kölesi olmasının plânını çizmiştir, ve bu suretle komünist nazariyesinin edebiyat ve sanata ait kısmının esaslarını her zaman ve mekâne şamil olmak üzere tesbit etmiştir.

Adı geçen esasları Lenin şu üç usul ile formüle etmiştir:

- A. Parti Edebiyatı prensipi,
- B. Sosyalist Realizm,
- C. İşçi Diktatöryasının İlmî Mefhumu.

Parti Edebiyatı prensipi : edebiyatta ve sanatta parti menfaati ve onun yol göstericiliğiⁿin temel şartlar olması demektir. Başka bir deyimle: «yazarın ve sanatkârın tam mânasiyle komünist partisinin kölesi olmasını ve kendileri için hiç bir hak ve haysiyetin düşünülemediğini kabul etmek zorunda olması» demektir.

Sosyalist realizm'in komünstlerce resmî tarifi şudur: «Partici-

lik ve halkçılık ruhunun ve ideolojik mefhumların sanat'a derinden derine nüfuz etmesi için çalışmak ve naturalizm (hisse dayanan düşünüş) e karşı mücadele etmek.» Fakat tatbikat sahasında Sosyalist realizm'in taşıdığı mâna, bir yazarın aşağıdaki kaidelere bağlı olması demektir:

1. Bütün iyi şeyler, Marksizm ve Leninizm'in parlak başarıları (!) na atfedilmelidir.

2. Bütün kötü şeyler, burjuva tesirine ve Kapitalistlerin modası geçmiş zihniyetlerine, âdet ve bozukluklarına atfedilmelidir.

3. Halkı sosyalist anlayış'a doğru sevk etmek maksadiyle yazarlar halkın anlayacağı dil ve üslupla yazılmalıdır.

4. Herhangi bir şüphe ve tereddütle karşılaşıldığı takdirde partiye müracaat etmeli ve onun hükmünü son hal şekli olarak kabul etmelidir.

«İşçi Diktatoryasının İlmî Mefhumu» nu Hindistanlı Gopal Mittal, The March of Conspiracy (Fitnenin İlerlemesi) adlı eserinde «Hiç bir kanun ile tahdit edilmeyen ve doğrudan doğruya kuvete dayanan bir diktatorluğu destekleyen bir mücadele formülü» diye izah etmiştir

Marks'ın yukarıdaki sözü, komünist nazariyesinin edebiyat ve sanat'a ait kısmının temelini tesbit ettiği gibi komünizm nazariyesinin tatbik edileceği yerlerdeki yazar ve sanatçıların âkibetlerini de tâyin etmiştir. Lenin'in vazettiği «Parti edebiyat prensipi» de Marks'ın o sözünden doğmuştur ve onun «Parti dışındaki yazarlar hep yere vurulmalıdır» ve «fevkalbeşer kabiliyetli tipteki yazarların hepsi yere vurulmalıdır» gibi parolalarının kaynağı da yine Marks'ın o sözüdür.

Karl Marks ve Lenin tarafından temeli kurulmuş olan bu baskı usullerinin onların halefleri tarafından tatbik şekillerinden en mühimleri olan Rus ve Çin tatbik şekillerini okuyuculara arz etmek isterim :

2. Sovyet Rusya'da yazarlar

Sovyet Rusya'da yazarların çalışmalarında tabii tutuldukları temel şartlar şunlardır :

A. Basılan bütün eserler GLAVLIT (Edebiyat ve Yayın İşleri Umum Müdürlüğü) nün sansürüne tabidir. Sovyet Rusya'da hususî matbaacılık yasaktır.

B. Yazarlar parti rehberliğine tabi tutulmaktadırlar, parti- nin inançlarına uymıyan hiç bir yazı, şiir veya hikâye hiç bir su- retle bastırılamaz.

C. Yazarların şahsî hareket ve tavırları daimî bir kontrola tabi tutulmaktadır.

D. Yukarıdaki şartlar altında köle gibi çalışmak yolunu tut- muş olan yazarlar çok maaş alırlar ve ayrıca, partiye bağlı olan Yazarlar Derneği'nin emri altındaki LITFOND (Edebiyat Fonu) tarafından hayat kaydiyle maddî yardım alırlar.

Bu şartların icabettirdiği kölelik derekesine düşmek istemiyen Sovyet yazar ve sanatkârları ya açlıktan veya celladın eliyle ö- lümle karşı karşıya gelmişlerdir. Buna misal olarak aşağıdaki ha- berleri verelim: yalnız 1936 ile 1938 arasında yakurşuna dizilmiş veya toplama kamplarında ölmüş olan Sovyet yazarlarının sayısı 329 kişidir ki bunların arasında Yazarlar Derneğinin İdare Mecli- si üyelerinden olan aşağıdaki yedi kişi de vardı - Michail Koltsov, İvan Kateyev, Vlademir Kişov. Boris Pilnayk, Bruno Josiensi, Andrei Aleksandroviç ve Paolo Yaşvili.

14 Aralık 1943 de bir gün içinde 28 Ukraynalı yazar ve kültür ileri gelenleri kurşuna dizilmeye mahkûm edilmiştir. Bunların a- rasında şair Vhyzko ve yazar Kosy Grigori gibi Sovyet Edebiyat Ansiklopedisinde hal tercümeleri yazılı mühim şahsiyetler de vardı.

Bundan başka da Türkistan, İdil - Ural, Kırm, Şimalî Kaf- kasya ve Azerbaycan da komünist istilasından önce ve sonra yetiş- miş olan ve Sovyet cellatlarının ellerinde can nveren yazar, şair ve sanatkârların sayısı binleri geçmiştir. Bunlar tabii olarak komünist sömürgeciliğine hizmet etmemek ve kendi millî hürriyet ideolojileri uğrunda imkân nisbetinde çalışmak isteyen insanlardır.

Sosyalist realizm'in en karanlık devri Stalin idaresi altında bilhassa edebiyat ve san'at işlerinin idaresinin Jdanof'un eline ve- rildiği yıllardır. Bu karanlık devirde Jdanof'un rahimsiz ferman- lariyle Sovyet yazarlarının bir kısmı cismen idam edilmiş ve hayat- ta kalan çoğunluğu da ruhan idam edilmiştir, onun devrinde ve ölümünden sonraki dört beş yıl içinde ortaya çıkan yazıların hemen hemen hepsi komünist meddahlığı ve uydurmacılıktan başka bir şey değildi. Komünist yazıcılığının realiteden bu kadar uzaklaşmış olması ahali arasında alay mevzuu haline gelmiti.

Hülâsa, Sovyet yazarları Sosyalist Realizm'e ayak uyduruncaya kadar çok ağır zaiata düşer olmuşlardır ve ancak aşağıdaki hareket hattını kendileri için düstur yapabillerler yaşiyabilmişlerdir:

Düşündüğünüzü söylemeyin !

Söylemiş iseniz yazmayın !

Yazmış iseniz neşretmeyin !

Eğer neşretmiş iseniz hemen tevbe edin !

Stalin ve Jdanof tarafından Sovyet yazarlarına karşı girişilen feci baskı ve bundan güdülen gaye ve alınan neticeyi Dr. Mustafa Hafnavî STALİNDEN SONRA RUS SİYASETİ adlı eserinde şu şekilde hülâsa etmiştir: «Stalin tenkid ruhunu kökünden yok etmekte ve fikir hürriyetini ortadan kaldırmakta hakikaten muvaffak olmuştur, öyleki Rusya'da körükörüne itaat etmek tabii bir şey haline gelmiştir. Stalin, Rus vatandaşını kendisi istediği bir kalıba sokmak istemiş ve bu hususta çıkardığı bir resmî emirnamede ez-cümle şöyle demiştir (Sovyet camiasına mensup insanların bütün iyi vasıflara sahip ve herhangi bir ayıptan uzak özel bir tip insan haline gelmesi lâzımdır. İşte böyle insanlar yaratıcı insanlar olarak temayüz edebilir) Jdanof, Sovyet yazarlarını, müzikçilerini ve filozoflarını bu maksat için çalıştırmak için Komünist Partisinin Merkez Komitesi tarafından bir tâlimatname çıkartmıştır, bunun hemen arkasından Jdanof, faaliyete geçerek kültür, mimarlık, tarih yazış ve buna benzer milletin terbiyesine tesir edebilen bütün sahalarda temizleme ameliyesine girişmiştir ve bunu müteakiben Stalin'in istediği şekilde eserler yazdırmağa başlamıştır ve bilhas-sa yeni yazılan tarih kitapları «İnsan kültürü bütün teferruatıyla Rus kültüründen doğmuştur» fikrini aşlamayı hedef tutan yalanlar ve uydurmalarla doldurulmuştu, ilmî buluşların ekseriyetinin Rus bilginleri tarafından meydana getirilmiş olduğu ve tarihte şöhret sahibi olan her mucit, âlim ve araştırmacının bir Rus kanı taşıdığı, bu yeni eserlerde iddia edilmiştir. Bunun neticesi olarak, Rus zihniyetindeki aşağılık hissi yerine bir mağrurluk ve yükseklik duygusu meydana gelmiştir.

«Bu çirkin teşebbüs gerçi Rus milletinde kendini kuvvetli sanmak duygusunu bir dereceye kadar uyandırmış ise de bu milleti kendi içine büzülme ve dışarda olup bitenleri bilmemezlikten gelmek ve dünyanın hepsini Rusya'nın etrafında dönen bir âlem tehayyül etmek gibi çok zararlı bir duruma sokmuştur. Bununla Rus

edebiyatının seviyesi düşmüştür. Temsil ve sahne mevzuları öylesine zayıf bir hale gelmiştir ki ahali âdeta tiksiniyorlardı, bu durumunluk, 1920 ile 1935 arasında çok ilerlemiş olan sinema sanatlarında da göze çarpıyordu. Çünkü devlet tarafından yazarların üzerlerine konmuş olan kayıtlar ve devletin onlara yüklediği zoraki vazifeler, onların fikir sahasını daraltmıştı; böylece onların verdikleri eserler kıymetsiz oluyordu, hattâ Moskova halkı Rus filmlerine Parzan filmlerini tercih eder olmuşlardı.

Stalin'in güya Rus zihniyetini gıdalandırmak gayesiyle yaptığı akılsızca hareketlerinden biri de mektep çocuklarının mutlaka öğrenmelerini emrettiği bir marşı meydana çıkartmasıdır, bu marştan bir parça şudur :

Dünyada bizim bu memleketimizden daha kuvvetli bir memleket yoktur

Hiç bir bahar bizim çiçeklerimiz gibi çiçekleri açtırmaz

Hiç bir gök bizim gökümüz kadar temiz olamaz.

Biz yeryüzündeki bütün insanların en talihlisiyiz.

Birisi çıkıp da «Durum mel'un Stalin devrinde öyle idi, ama şimdi durum değişmiştir» diyebilir.

Bu iddianın cevabı bir kelime ile «Yalan»dır. Bu iddianın hakikatını Gopal Mittal, yukarıda adı geçen eserinin «The Thaw and Freeze» (Erime ve donma) başlıklı bölümünde incelemiş ve şu neticeyi çıkarmıştır: «Stalin devrinde yazarları idare hususunda hüküm süren kaide ve nizamlar şimdi de olduğu gibi yürürlüktedir ve komünistler için hâlâ mukaddestir, görünüşteki erime ve güller yüzlülük siyaseti komünistlerin tatbikat usullerini zerre kadar bile değiştirmemiştir.»

3. Komünist Çin'de yazarlar

Çin yazarlarının faaliyetini baskı altına almak için Mao Çe-tung, Rus liderleri gibi az çok formül perdesi kullanmağa ihtiyaç görmemiş ve yapacağını apaçık ortaya atıvermiştir. Ve şöyle demiştir :

«Marksizm ve Leninizm, halk âmmesine ve proletarya'ya ait olmıyan yaratıcı ruhu öldürür. Bunlar kökünden yok edilmeli yenisine yer açılmalıdır.» Yine Mao Çe Tıng diyor ki «Yazarlar ve

sanatkârlar inkilap mekanizmasının ayrılmaz parçalarından oldukları için gerçekleri kendi başlarına tefsir etmeleri asla şayani arzu olamaz.» Bundan sonra Mao, yazarların ve sanatkârların ne gibi konularda çalışacaklarını ve işe nereden başlayacaklarını şu sözleri ile açıklamıştır: «Edebiyat ve sanat eserlerinin işçileri, köylüleri ve askerleri ilgilendiren konulara hasredilmesi lâzımdır. Edebiyat ve sanatın işçi, köylü ve asker çevrelerinde makbul olan bir şekle sokulması gerekmektedir. İşçi, köylü ve askerlerin seviyeleri yükseldiği nisbette edebiyatın seviyesinin de yükseltilmesi gerekmektedir.»

Çin komünistlerince bir düsturulamel sayılan Mao'nun bu sözlerinin tatbikattaki içyüzünü Gopal Mittal şu sözleriyle izah etmiştir:

«Mao'un hayalince sanat ve edebiyat'ın yükselmesinin işçi, köylü ve askerler seviyesinin yükselmesine takaddüm etmemesi dikkat edilmesi lâzım olan bir husustur. Yâni köylü, işçi ve askerlerin kültür seviyesinde bir yükselme olmadıkça edebiyatın yükselmesine ne lüzum ve ne imkân vardır ve o zamana kadar sanat ve edebiyat, Mao'un işçileri, askerleri ve köylüleri gibi kaba ve seviyesiz bir halde kalmağa mahkûmdur. Böylece Mao, sanat ve edebiyatın tamamıyla siyasete âlet olması lüzumunu açıkça belirtmiş olmaktadır.»

Yazarların köylü işçi ve askerlerin ilgilendikleri mevzuaları da parti göstermiştir. Bu hususta 27 Şubat 1956 tarihinde toplanan Çin Yazarlar Cemiyetinin ikinci kongresinde söz alan Chou Yang uzun izahat vermiştir ve ezcümle «yazarların kendi yazılarıyla köylüyü toprağından feragat etmeye iknâ etmeleri lâzımdır» demiştir. Komünist Çin, kendi bünyesini kuvvetlendirmek için köylü ile yazarların tarafdarlığını kazanmak için elinden ne gelmişse onu yapmıştı ve muvaffakiyeti de bu iki unsur'un gözü kapalı desteği sayesinde elde etmiştir. «Tarla, ekenlerin mülküdür» parolası ile köylüleri aldattığı gibi, yazarları da «Çin devleti proletarya diktatoryası olamayıp bir halk demokrasisidir» parolası ile aldatmıştır. Komünistler, tam iktidarı ellerine aldıktan sonra maskelerini atarak «Toprak devletindir» parolasını bağırdılar, bir taraftan buna karşı koyan köylüleri kitle halinde katliam ederken diğer taraftan da yazarları bu ikinci parolayı desteklemek ve söz hüneriyle yine köylüleri aldatmak yoluna sevkettiler, hem kendilerini ve

hem köylüleri ikinci defa olarak aldatmaktan çekinen yazarlara «inkilap aleyhdarlığı» damgası vurularak en feci cezalar tatbik edilmiştir.

Yazarların asker konusundaki vazifelerine gelince, onları en ibtidaî ihtiyaçları bile aramaksızın savaşıma teşvik etmektir. Meselâ üç gün hiç bir şey yemeden savaşı kahramanları uyduran şiirler bu cümledendir.

Komünist Çin'de yazarlar ve sanatkârlara yöneltilen temizleme ameliyesi, komünistlerin daha bütün Çin'i ele geçirmedikleri zaman başlamıştı. Fakat ilk günlerde yalnız müstakil mefkûreye sahip olan ve komünizm'i açıkça tenkid edenler temizlenmişlerdi, komünist olmasa da milliyetçi rejimi sevmiyen ve komünist sempatanları olan yazarlar ise milliyetçilere karşı mücadelede âlet olarak kullanılmışlardı. Bütün Çin'i ele geçirdikten sonra hakikî temizleme ameliyesi bütün şiddetiyle merhametsiz ve insaniyetsizcesine tatbik edildi. Bu defa komünistlerden ufak bir fikir ayrılığı taşıyanlar tamamıyla ortadan yok edildiler. Bu ikinci temizleme ameliyesi 1951 in sonlarına doğru başlamış ve Haziran 1952 de sona ermiştir. Az çok şüpheli olan yazarları komünistler, Doğu Türkistan, İç Moğolistan ve Tibet gibi yerlere göndererek oralarda vazife görmek mecburiyetinde bırakmak suretiyle merkez yerlerden ve Çin ahalisi arasından uzaklaştırmışlardır.

Bu suretle Çin'de yazar ve sanatkârlardan pek çoğu yok edildi ve kalanları korktu ve sustular. Bundan sonradır ki 1954 Eylülünde Liu - Şao - Çi ile Çu En Lai şu beyanatta bulunmak cesaretini gösterebildiler: «Bir avuç reaksiyoner münevver müstesna olmak üzere bütün Çin'de - hükümet tarafından icra edilen - fikirleri islah tedbiri - muvaffak olmuştur.»

-955 teki temizleme hareketleri ile geri kalmış olan yazarlar da temizlendikten sonra Mao Çe Tung 2 Mayıs 1956 da söylediği nutkunda «Bütün çiçekler hep beraber açsınlar, bütün fikir mektepleri birbirleriyle rekabete girissinler.» diye haykırmıştır.

Halbuki daha önceki vahşiyane temizleme hareketleri ile bütün çiçekler sökülüp atılmış ve yerlerinde komünizm yabanî otlarının yeşerip büyümesi için zemin hazırlanmıştı.

Komünist Çin'de Rusya'da olduğu gibi yazarların üzerindeki

kontrollün şiddetinde biraz gevşeme her zaman görülebilir. Fakat şunu unutmamalıdır ki böyle haller daima maslahat icabı başvuru taktiklerinden başka bir şey değildir, bu taktikin hedefi olan malumat ve gerçeklikten korku ile tereddütümüz tetkikler başlar ve taktiksel alet olan veya o fırsatta biraz hürriyetle nefes almak istediğini gösterenler tasfiyeye uğrarlar. Nitekim Sovyet Rusya'da yazarların mâruz kaldıkları en bedbaht temizlemeler, kontrolün nisbeten gevşediği günleri tâkibeden zamanlarda vukubulmuştur.

SOVYET RUSYADA YAZARLARIN İSYANI

1. İsyanın başlaması ve ilerlemesi

Sovyet Rusya'da yazıcılığın realiteden büsbütün uzaklaşmış olduğunun ahali tarafından alay mevzuu haline gelmiş olması, komünist parti ileri gelenlerinin dikkatini çekmişti. Bu cihetle ki Malenkof 1952 Komünist Parti Kongresinde söylediği nutkunda yazarlar için nisbî bir hürriyetten bahsetmek lüzumunu duymuş ve ezeümle şöyle demişti:

«Yazarlarımız cemiyetimizde mevcut olan eksiklik ve aksaklığı tenkid etmeli ve hayatımızdaki tezat ve ihtilafları cesaretle açıklamalıdır.....»

Malenkof bu sözü ile yazarlara hürriyet verildiğini açıkça ifade etmemiş ise de mazideki bozuk usulü sarahatle tenkid etmiştir. Böyle olmakla beraber bu söz beş yıl sonra Malenkof'un azline sebep teşkil etmiştir.

1953 te Stalin'in ölümünden sonra Sosyalist realizm'in yükü yazarlara ağır gelmeye başlamıştır. Bunun üzerine yazarlar eskisi gibi tam bir robot gibi değil bir insan gibi çalışmak temayülünü göstermek istemişlerdir. Bir taraftan partinin talebettiği yazıları ismarlama bir şekilde yazarlarken, diğer taraftan uysallıktan ziyade ciddiliğe, propagandadan ziyade realiteye, partinin isteğinden ziyade halkın rağbetine ehemmiyet verenler ortaya çıkmaya başladı. NOVY MİR Dergisi Aralık 1953 sayısında neşrettiği «Edebiyatta Ciddiyet» başlıklı yazı ile komünist sanat anlayışına karşı ilk taarruzu yaptı. Mayıs 1954 te İlya Ehrenburg'un neşrettiği

«Bilge» adlı yazarın sanat yalancılığına karşı yazdığı şiddetli hücumları ve Sovyet edebiyatı sisteminde yer alan bir şey.

Hele Beria'nın azli ve öldürülmesi yazarlar için emsalsiz bir fırsat doğurdu. Bunun neticesi olarak bir çok eserler meydana geldi. Bunlar arasında en çok şöhret bunlanları şunlardır:

Stein'in «Zatî Dosya» adlı piyesi, Kasım 1954.

Pogodin'in «Biz üç kişi bakir topraklara gittik» başlıklı sahne eseri, Kasım 1955.

Dudintsev'in «Yalnız Ekmekle Olmaz» adlı romanı, 1956.

Yaşın'ın «Manivela» adlı hikâyesi.

Hikmet'in «İvan İvanoviç Yaşamış mıdır?» adlı mizah piyesi.

Ayrıca Kavern ve diğer yazarlar bir sürü makale, hikâye ve şiirler yazmışlardır.

Bu eserler, Sosyalist realizm ve parti edebiyatı gibi haskı ve kontrol sistemlerine karşı birer isyan bayrağı idi.

2. İsyana karşı tedbir

Adı geçen eserler ve bilhassa «Yalnız Ekmekle Olmaz» romanının Rus okuyucularını tesir altında bıraktığı ve hürriyet heyecanının yazarlardan halka intikal etmeğe başladığı bir sırada Macaristan'daki PETÖFİ KLUB'e mensup münevverlerin hürriyet ve müsavat fikirlerinin tesiriyle Macar ahalsinin Sovyet tahakkümüne karşı ayaklanmaları hâdisesi vukua geldi. Sovyet tankları Macar millî hürriyet mücadelesini vicdansızca ezerken Sovyet ileri gelenleri Rusya'daki durumu daha titizlikle tetkik etmenin ve ona karşı tedbir almaın zamanı geldiğini anlıyarak yaptıkları tetkik neticesinde şu kanaata vardılar :

1. Yazarları parti propagandacısı yapmak tedbiri akâmete uğramıştır,

2. Sanat üzerindeki kontrolü gevsetmek, hürriyet idealini hedef tutan çalışmalara yol açmak ve parti diktatöryasının zayıflamasına müsaade etmek gibi neticeler vermiştir.

3. Böyle çalışmalar hemen yok edilmelidir. Aksi halde Ma-

caristan vukuatının benzerinin Sovyet Rusya'da da meydana gelmesi tehlikesi vardır.

Huruşçef bu durum karşısında güç bir vaziyete düşmüştü. Dudintsevi ve âsi arkadaşlarını «İhtilâl aleyhdarlık» suçu ile itham etmekle onları temizliyebilirdi, fakat bunun mükemmel bir hal çaresi olmadığını görmekte idi. Çünkü bu yazarlar ahaliden büyük okuyucu kitlesinin tarafdarlığına mazher idiler, Huruşçef henüz iktidar mevkiinde istikrar sahibi sayılmıyordu, böyle bir durumda hem yazarları ve hem büyük ahali kitlesini yıldırım için Stalin'in yaptığını yapamazdı. Bu itibarla tedricî bir tedbire başvurmak ve vidayı yavaş yavaş sıkıştırmak zaruretiti vardı. 1956'nın sonu ve 1957'nin başından itibaren Komünist Partisine satılmış olan yazarlar, âsi yazarlara karşı hücumla sevkedildiler. Fakat bu tedbir halk tarafından alayla karşılandı. Bunun üzerine, evvelce âsi yazarların eserlerini neşretmiş olan NOVY MİR, Moskova Edebî Gazete gibi mühim ve tutulmuş organlar, âsi yazarlara karşı yayında bulunmağa zorlandılar.

Bu tedbirlerin sonucu olarak âsi yazarlardan Sminov tevbe-kârlığını ilân etti ise, de başkaları kendilerini müdafaada ısrar ettiler. Fakat baskılar gittikçe artıyordu.

19 Mayıs 1957 de Huruşçef, Sovyet yazarlarına hitabeden bir nutuk söyledi ve ezeümle dedi ki:

«Eğer Macar Hükümeti oradaki belli başlı yazarlardan bir ikisinin beynine birer kurşun sıkılmış olsaydı durum yüzde elli bu kadar vahim olmazdı. Eğer Sovyetler Birliğinde böyle bir vaziyetin ihtimali belirecek olursa ben, hiç elim titremeden bu şekilde hareket ederim.»

Huruşçef'in bu nutku ve bunu takiben türlü tedbirler, âsi yazarları ne kadar korkuttu? bu bize pek bilinmemektedir.

3. *Asi yazarların susma komplosu*

Nihayet âsi yazarlar bir susma komplosu yapmağa karar verdiler ve hiç ses çıkarmadılar. Bu susma komplosu particileri çıldırtmağa kâfi geldi. Particiler bunları konuşturmak için toplantılar tertipliyor ve Pravda başta olmak üzere basında bunlara karşı çeşidli ithamlar savruluyordu. Bu teşebbüslerin neticesi olarak tev-

be edenlerin pek az olmasına mukabil bir çok yaşlı ve otoriter yazarların âsilere iltihak ettikleri görüldü. Bu arada birçok ünlü tarihçiler, partinin bir takım uydurma ve rezilce yalanlarını tashih etmeğe kalkışmak suretiyle âsiler safına geçmiş oldular.

4. Şepilofun kurban gitmesi

Şubat ayında Şepilof, Komünist Partisi Merkez Komitesi Sekreteri tâyin olunduğu zaman Huruşçef, mefkûreleri murakabe selâhiyetini ona verdi. Fakat Huruşçef, Şepilof'u Sosyalist Realizm'in baş idarecisi yapmakla en büyük hatalarından birini işlemiş olduğunun farkına sonradan vardı.

Şepilof bu vazifesini yapmak üzere, susan âsi yazarları yola getirmeğe çalışırken bazan onlara yalvarıyor veya tehditler savuruyordu, fakat Jdanof zamanındaki şiddet usulünü tatbik etmekten çekiniyordu, hattâ bazan oldukça müsamahakâr davrandığı da olmuştur.

Nihayet 4 Temmuz 1957 de Şepilof'un Molotof ve arkadaşlarıyla beraber parti düşmanları olarak koğuldukları görüldü, fakat onun suçu pek anlaşılmadı. 20 Temmuzda Şepilof'un adının Sovyet Ansiklopedisinden silindiği açıklandı ve aleyhinde şu resmî itham neşredildi: «Şepilof, 20 nei parti kongresinin çizmiş olduğu hattı hareketten ayrılmıştır, hakikî sanat hürriyetinden ziyade anarşist elemanlara imtiyaz vermek gayesiyle liberallik maskesini yüzüne takmıştır ve Lenin'in «Sanata partinin rehberliği» prensipini kötüye kullanmıştır.»

Âsi yazarlar henüz boyun eğmiş degillerdir ve susmaya hâlâ devam etmektedirler. Susmak diye geçmemelidir, çünkü susmak da bazan kuvvetli bir silâhın işini görebilir.

Komünistler âsi yazarları «Şepilofculuk» ile itham etmek taktiğini kullanmaktadırlar. Bu ağır itham belki yazarları yıldırır ve boyun eğmek zorunda bırakabilir. Fakat bir kere açılmış olan hürriyet cereyanını tamamiyle ortadan kaldırmak için çok büyük çapta bir tedhiş hareketine başvurmak icabeder. Şimdilik Sovyet halkının nazarında birer kahraman olarak tanınmış olan bu yazarlara karşı böyle bir tedhiş ameliyesinin tatbiki pek kolay olamaz ve hiç olmazsa oldukça uzun bir zamana ihtiyaç vardır.

5. Son âsi Boris Pasternak

Sovyet Rusya'da son zamanlarda Boris Pasternak adında bir yazarın yazdığı DOKTOR JIVAGO adlı bir roman meydana gelmiştir. Fakat bolşevik ihtilâli ve komünist rejiminin propagandasını yapmayan ve insanlığı siyasetten daha üstün tutan bu eser, komünistlerce Sosyalist realizm'e ve Parti Edebiyatı prensibine karşı bir isyan telakki edilmiş ve neşri yasak edilmiştir.

Bir İtalyan naşir, Pasternak'i evinde ziyaret etmiş ve eseri alarak Demirperdenin dışına kaçırmaya muvaffak olmuştur. İtalyan naşir bu eseri İtalya'da neşretmiş ve az bir zaman içinde her dile tercüme edilerek neşredilen bu eser dünyayı kaplamıştır. Üstelik bu eserin Yazarı Boris Pasternak 1958 Nobel edebiyat armağanına layik görülmüştür.

Bu hâdiseler Kremlin liderlerini çileden çıkarmış, Pasternak'in üzerine türlü baskılar yapmışlardır. Onu, Nobel armağanını aldığı takdirde vatana ihanetle suçlandırmak, Rusya'dan koğmak, yazarlar birliğinden ihraç ve diğer tehdit sahnalarına tutmuşlardır. Pasternak Nobel armağanını almaktan vazgeçmekle hayatını güc bela kurtarabilmiştir.

Söylenen haberlere bakılırsa Pasternak şimdi Moskova'nın dışında mütevazî bir evde münzevi bir hayat yaamakta imiş. Eğer bu haber doğru ise Pasternak ta susma grevi yapan âsi yazarlara katılmış sayılabilir, şu farkla ki Pasternak dünya çapında bir kahraman olmuş ve diğer âsiler ise Rusya ahalisi nazarında kahraman olmuşlardır.

